

Kohtujurist Pitruzzella hinnangul on broneeringuinfo edastamine ning üldine ja vahet tegemata automatiseeritud töötlemine kooskõlas põhiõigustega eraelu austamisele ja isikuandmete kaitsele

Isikustatud kujul broneeringuinfo üldine ja vahet tegemata säilitamine on seevastu õigustatud ainult liikmesriikide julgeolekut ähvardava suure, tõelise ja vahetu või ettearvatava ohu korral ning tingimusel, et säilitamise kestus on piiratud rangelt vajalikuga

Broneeringuinfo direktiivis ette nähtud rubriiki „üldised märkused“ kuuluvate andmete edastamine ei vasta hartast tulenevatele selguse ja täpsuse nõuetele

Broneeringuinfo kasutamine on oluline vahend võitluses terrorismi ja raskete kuritegude vastu. Broneeringuinfo direktiiv¹ näeb sel eesmärgil ette kohustuse süstemaatiliselt töödelda suurt hulka lennureisijate andmeid reisijate sisenemisel liitu või sealt väljumisel. Lisaks annab selle direktiivi artikkel 2 liikmesriikidele võimaluse kohaldada seda direktiivi ka ELi-siseste lendude suhtes.

Mittetulundusühing Ligue des droits humains (LDH) esitas Cour constitutionnelle'ile (Belgia konstitutsioonikohus) 2017. aasta juulis tühistamiskaebuse 25. detsembri 2016. aasta seaduse peale, millega võeti Belgia õigusesse üle broneeringuinfo direktiiv ja reisijaid käsitleva eelteabe direktiiv². LDH väitel rikub see seadus õigust eraelu austamisele ja isikuandmete kaitsele, mis on tagatud nii Belgia õiguses kui ka liidu õiguses. Ta kritiseerib ühest küljest broneeringuinfo hulka kuuluvate andmete väga laia ulatust ja teisest küljest seda, et nende andmete kogumise, edastamise ja töötlemise kohustused on üldised. Ta väidab, et see seadus kahjustab ka isikute vaba liikumist, kuna broneeringuinfo süsteemi ELi-sisestele lendudele laiendades taaskehtestab see kaudselt piirikontrolli.

2019. aasta oktoobris esitas Cour constitutionnelle (Belgia konstitutsioonikohus) Euroopa Kohtule kümme eelotsuse küsimust broneeringuinfo direktiivi, reisijaid käsitleva eelteabe direktiivi ja isikuandmete kaitse üldmääruse³ kehtivuse ja tõlgendamise kohta.

Tänases ettepanekus täpsustab kohtujurist Giovanni Pitruzzella kõigepealt, et kui meetmed, mis toovad kaasa Euroopa Liidu põhiõiguste hartaga (edaspidi „harta“) kaitstud põhiõiguste riived, tulenevad liidu seadusandlikust aktist, **on liidu seadusandja ülesanne** näha ette **olulised tingimused**, mis määravad nende riivete ulatuse. Seejärel tuleb ta meelde, et sätted, mis kohustavad edastama või lubavad edastada kolmandatele isikutele (näiteks ametiasutustele) füüsiliste isikute isikuandmeid, tuleb juhul, kui füüsilised isikud ei ole selleks nõusolekut andnud, ja olenemata kõnealuste andmete hilisemast kasutamisest, kvalifitseerida nende isikute eraelu riiveks

¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27. aprilli 2016. aasta direktiiv (EL) 2016/681, mis käsitleb broneeringuinfo kasutamist terroriaktide ja raskete kuritegude ennetamiseks, avastamiseks, uurimiseks ja nende eest vastutusele võtmiseks (ELT 2016, L 119, lk 132).

² Nõukogu 29. aprilli 2004. aasta direktiiv 2004/82/EÜ veoettevõtjate kohustuse kohta edastada reisijaid käsitlevaid andmeid (ELT 2004, L 261, lk 24; ELT eriväljaanne 19/07, lk 74).

³ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27. aprilli 2016. aasta määrus (EL) 2016/679 füüsiliste isikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise ning direktiivi 95/46/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta (isikuandmete kaitse üldmäärus) (ELT 2016, L 119, lk 1).

ja samuti põhiõiguse isikuandmete kaitsele riiveks⁴. Need riived saavad olla õigustatud ainult juhul, kui need on ette nähtud seadusega, arvestavad nimetatud õiguste olemust ning on proportsionaalsuse põhimõtte kohaselt vajalikud ja vastavad tegelikult liidu poolt tunnustatud üldist huvi pakkuvatele eesmärkidele või vajadusele kaitsta teiste isikute õigusi ja vabadusi.

Esimesena märgib kohtujurist isikuandmete kohta, mille lennuettevõtjad on broneeringuinfo direktiivi kohaselt kohustatud broneeringuinfo üksustele edastama, et see, millise ulatuse ja raskusega on põhiõiguste eraelu austamisele ja isikuandmete kaitsele riive, mille nende õiguste teostamist piirav meede endaga kaasa toob, sõltub ennekõike töötlemise esemeks olevate andmete ulatusest ja laadist. Nende andmete kindlaks määramine on seega oluline toiming, mis peab igas sellist meedet kehtestavas õiguslikus aluses olema tingimata läbi viidud nii selgelt ja täpselt kui võimalik. Kohtujurist tõdes, et niisuguste üldiste teabekategooriate kasutamine, mis edastatavate andmete laadi ja ulatust piisavalt ei piiritle, **ei vasta** hartast tulenevatele **selguse ja täpsuse tingimustele**, ning järeldas, et **kõnealuse direktiivi I lisa punkt 12 on kehtetu**, sest selles sättes kuulub edastatavate andmekategooriate hulka rubriik „üldised märkused“, mis võib lisaks selle I lisa teistes punktides sõnaselgelt loetletud teabele hõlmata mis tahes teavet, mille lennuettevõtjad on oma teenuse pakkumise käigus kogunud.

Ülejäänud andmete kohta, mille lennuettevõtjad on broneeringuinfo direktiivi kohaselt kohustatud broneeringuinfo üksustele edastama, rõhutab kohtujurist, et need on selle direktiiviga taotletavate **eesmärkide seisukohalt asjakohased ja sobivad ega ole ülemäärased**, ning nende ulatus **ei ületa seda, mis on mainitud eesmärkide saavutamiseks tingimata vajalik**. Ta leiab ka, et andmete edastamise jaoks on ette nähtud **piisavad tagatised**, mille eesmärk on ühest küljest hoolitseda selle eest, et edastataks ainult **sõnaselgelt osutatud** andmeid, ja teisest küljest kindlustada edastatavate andmete **turvalisus ja konfidentsiaalsus**. Peale selle tuletab kohtujurist meelde, et broneeringuinfo direktiivis on sätestatud **delikaatsete andmete töötlemise üldine keeld**, mis hõlmab selliste andmete kogumist, mistõttu on broneeringuinfo süsteemis ette nähtud **piisavad tagatised**, mis võimaldavad igas kogutud andmete töötlemise etapis välistada võimaluse, et töötlemisel võetakse otseselt või kaudselt arvesse kaitstud omadusi.

Teisena leiab kohtujurist, et asjaolu, et broneeringuinfot edastatakse üldiselt ja vahet tegemata ning lennureisijaid hinnatakse eelnevalt nende andmete automatiseeritud töötlemise abil, on kooskõlas harta artiklitega 7 ja 8, mis tagavad põhiõigused eraelu austamisele ja isikuandmete kaitsele. Seejuures leiab ta eelkõige, et Euroopa Kohtu praktika andmete säilitamise ja kättesaadavuse kohta elektroonilise side sektoris⁵ ei ole ülekantav broneeringuinfo direktiiviga ette nähtud süsteemile. Lisaks leiab ta, et liidu tasandil ühtlustatud broneeringuinfo töötlemise süsteemi kehtestamine võimaldab nii ELi välistel kui ka – riikide jaoks, kes on kasutanud broneeringuinfo direktiivi artiklis 2 antud võimalust – ELi sisestel lendudel tagada, et nende andmete töötlemisel järgitakse harta artiklitega 7 ja 8 tagatud põhiõiguste kõrgetasemelist kaitset, mille see direktiiv ette näeb.

Üldisemalt rõhutab kohtujurist, kui oluline on broneeringuinfo direktiiviga ette nähtud tagatiste süsteemis järelevalve, mida teostab liikmesriigi **sõltumatu järelevalveasutus**, kellel on **pädevus kontrollida andmetöötluse õiguspärasust, viia läbi uurimisi, inspekteerimisi ja auditeid ning menetleda andmesubjektide esitatud kaebusi**. Kohtujurist täpsustab sellega seoses, et on tähtis, et liikmesriigid annaksid selle direktiivi riigisisesele õigusesse ülevõtmisel oma riigisisesele järelevalveasutusele nendes küsimustes **täieliku pädevuse**, varustades nad nende ülesannete täitmiseks vajalike materiaalsete vahendite ja töötajatega.

Lennureisijate eelneva hindamise kohta, mis toimub broneeringuinfo võrdlemisel terroriaktide ja raskete kuritegude ennetamise, avastamise, uurimise ja nende eest vastutusele võtmise seisukohast asjassepuutuvate andmebaasidega ning mis moodustab selle hindamise esimese osa, märgib kohtujurist, et mõiste „**asjassepuutuvad andmebaasid**“ tõlgendamisel tuleb järgida

⁴ Vt eelkõige 18. juuni 2020. aasta kohtuotsus komisjon vs. Ungari, [C-78/18](#) (punkt 124 ja seal viidatud kohtupraktika) ning [pressiteade nr 73/20](#).

⁵ Vt eelkõige 21. detsembri 2016. aasta kohtuotsus Téléz Sverige, [C-203/15 ja C-698/15](#) (vt ka [pressiteade nr 145/16](#)), ja 6. oktoobri 2020. aasta kohtuotsus La Quadrature du Net jt, [C-511/18, C-512/18 ja C-520/18](#) (vt ka [pressiteade nr 123/20](#)).

hartast tulenevaid selguse ja täpsuse nõudeid ning arvestada broneeringuinfo direktiivi eesmärke. Tema hinnangul tuleb seda mõistet tõlgendada nii, et sellega on silmas peetud ainult liikmesriikide andmebaase, mida haldavad pädevad ametiasutused, ning liidu ja rahvusvahelisi andmebaase, mida need ametiasutused oma ülesannete täitmisel samuti vahetult haldavad, ning mis peavad olema **otseselt ja tihedalt seotud broneeringuinfo direktiiviga taotletavate eesmärkidega võidelda terrorismi ja raskete kuritegudega**, mis tähendab, et need andmebaasid peavad olema loodud nendel eesmärkidel. Broneeringuinfo automatiseeritud töötlemise kohta eelnevalt kindlaks määratud kriteeriumide alusel, mis moodustab selle hindamise teise osa, märgib kohtujurist eelkõige, et selline töötlemine ei tohi toimuda masinõppivate tehisintellekti süsteemide abil, mis ei võimalda teada saada põhjusi, miks algoritm tuvastab kokkulangevuse.

Kolmandana teeb kohtujurist seoses küsimusega, kas liidu õigusega on vastuolus riigisisese õigusnormid, mis näevad broneeringuinfo säilitamiseks ette üldise viieaastase tähtaja, tegemata vahet, kas reisijate eelkontrolli käigus on selgunud, et nad võivad või ei või kujutada endast ohtu avalikule julgeolekule, ettepaneku tõlgendada broneeringuinfo direktiivi kooskõlas hartaga nii, et lennuettevõtjate poolt broneeringuinfo üksustele edastatud andmeid võib **pärast eelnevat hindamist** viie aasta jooksul **säilitada üksnes juhul, kui objektiivsete kriteeriumide põhjal on tuvastatud seos nende andmete ja terrorismi või raskete kuritegude vastase võitluse vahel**. Isikustatud kujul broneeringuinfo üldine ja vahet tegemata säilitamine on seevastu õigustatud **ainult liikmesriikide julgeolekut ähvardava suure ohu korral**, mis on seotud näiteks terrorismiga ning mis osutub tõeliseks ja vahetuks või ettearvatavaks, ja tingimusel, et säilitamise kestus on piiratud rangelt vajalikuga.

MÄRKUS: Kohtujuristi ettepanek ei ole Euroopa Kohtule siduv. Kohtujuristi ülesanne on täiesti sõltumatult teha Euroopa Kohtule ettepanekuid talle määratud asjade õigusliku lahenduse kohta. Euroopa Kohtu kohtunikud asuvad selles kohtuasjas nõu pidama. Kohtuotsus tehakse hiljem.

MÄRKUS: Eelotsusetaotlus võimaldab liikmesriikide kohtutel taotleda kohtuvaidluste lahendamisel Euroopa Kohtult liidu õiguse tõlgendamist või liidu õigusakti kehtivuse üle otsustamist. Euroopa Kohus ei lahenda riigisisest kohtuvaidlust. Kohtuasja lahendamine kooskõlas Euroopa Kohtu otsusega on liikmesriigi kohtu ülesanne. Euroopa Kohtu otsus on ühtlasi siduv ka teistele liikmesriikide kohtutele, kes lahendavad sarnast probleemi.

Ajakirjandusele mõeldud mitteametlik dokument, mis ei ole Euroopa Kohtule siduv.

Ettepaneku [terviktekst](#) on CURIA veebileheküljel alates selle ettekandmise päevast.

Täiendavat teavet annab Gitte Stadler, ☎(+352) 4303 3127

Kohtujuristi ettepaneku ettelugemisest saab pildisalvestisi „[Europe by Satellite](#)” kaudu ☎(+32) 2 2964106